

Hvorfor norrøn mytologi? - Humor og tragedie som livselement

en innledende betraktning ved Arve Mathisen

Trykket i tidsskriftet Steinerskolen nr. 4, 1995

I fjerdeklasse får elevene høre historier fra norrøn mytologi. De blir kjent med den gammelnordiske gudeverdenens underlige skikkelser. Mektige står de for oss; Odin, Tor, Freia, Loke og alle de andre. Eddaen utstråler en merkbar kraft, ordene er som hugget i granitt, og hadde det ikke vært for den saftige humoren, ville denne litteraturen virket ganske kompakt og nesten dyster. Men slik er ikke Eddaen, bare klangen og ordlyden er nok til å vekke elevenes begeistring. Og de ulike tekstenes innhold byr på nesten uendelig med muligheter for en klasse på «oppdagelsesferd».

Overgangen fra tredje til fjerde klasse innebærer et viktig utviklingstrinn i elevenes modenhet. De tre første skoleårene legger læreren stor vekt på at så mye som mulig av undervisningen tiltaler elevenes evne til å skape indre bilder. Fortellingene skal være så anskuelig fortalt at elevene ser for seg det læreren beskriver. Denne billedskapende aktiviteten bærer i seg kimene til utviklingen av en mer abstrakt tenkning senere. Å se en meddelelse for seg som et indre bilde er første skritt på veien til en selvstendig behandling av et tankeinnhold. Elevene utøver som billedskapere en langt større kreativitet enn om de på dette alderstrinnet skulle lære seg definisjoner på verdens ulike fenomener. En eventyrsekvens der et fryktelig troll eller en drage dukker opp kommuniserer på en friere måte med barnets verdensoppfatning enn en moralsk forklaring som forsøker å si noe om det onde i begreps form.

De fortellingene som barna får høre de tre første skoleårene har et tydelig identifikasjonsmotiv. Barna vet et eller annet sted inne i seg at både Askeladden og prinsessen er en del av dem selv. Også historiene fra Det gamle testamentet er slik at elevene kan forbinde seg med disse hendelsene uten reservasjon. Handlingsbildene er på den ene siden rikholdige og fargerike, men sett fra barnets moralske ståsted er det ingen tvil om hvem som er god og hvem som er ond. Sannheten står der ren og enkel. Dette er en verden som niåringene kan føle seg trygge i. Også når de er med på utdrivelsen av paradiset eller hører om at Noah er fortvilet og drikker seg full.

Som voksne vet vi at så enkelt er livet ikke. Det har skjedd mye på jorden siden Moses og profetene forlot sine staver i ørkensanden. Og for en moderne, mer bevisst forståelse av verden må et tragisk livselement også få sin plass. Den norrøne mytologien og senere fortellingene fra kongesagaene i norgeshistorien innebærer et første møte med smertefullt tragiske gude- og menneskeskjebner.

De bildene som elevene møter i fjerde klasse skal ikke være slik at barna kan forbinde seg helt og fullt med dem. For nå går det ikke lenger bare godt for hovedpersonene, og de «onde» får ikke alltid sin straff. Noe underlig har sneket seg inn i barndommens rene verdensbilde. Menneskelivet er blitt skjebne, en skjebne som herjer med folk og gjør tilværelsen komplisert. Et større overblikk er nødvendig for å se sammenhengene i dette nye perspektivet. Livet fremstilles som en kamp, iblant hard og knusende, glimtvis mild og fruktbar og ofte befriende komisk.

Et overordnet tema for fjerdeklasse er at elevene oppdager analoge sammenhenger i verden. I zoologiundervisningen ser de dyrene speilet mot mennesket. I hjemstedslæren trer for første gang en historisk og geografisk bevissthet i møte med barndommens sentrumsorienterte verdensbilde. Rom og tid brer seg ut. Barnesjelens indre sfære møter en ytre geografisk virkelighet, barndommens flytende tidsstrøm demmes opp og slipper inn i seg et historisk «før og nå». Elevene konfronteres med en rekke erfaringer av analog karakter. De oppdager at slektskap er mulig selv om ikke full identitet er tilstede. I matematikken dukker brøkregningen opp. Også her er det snakk om et møte mellom beslektede, men ikke likeverdige tallkvaliteter. For riktignok står det et tall både over og

under brøkstreken, men det ene er en teller og det andre en nevner. Forskjellen mellom de to er skjebnesvanger. Det vet vi jo.

Denne ferden ut av bildenes rike og inn i analogienes verden innebærer for elevene enda et viktig skritt i retning av den selvstendige dømmekraften. I de neste skoleårene vil de etterhvert møte en ren naturvitenskaplig tenkning, der sammenhengen mellom årsak og virkning blir helt synlig.

Men like lite som de gammeltestamentlige bildene er tilstrekkelig som bevissthets-instrument for et moderne menneskeliv, like lite klarer vi oss med en ren logisk forstand. Et voksent menneske står best rustet hvis han eller hun kan spille på mange stenger. Og her fremstår analogien som en formidler mellom to verdener. Analogien gir luft og rom til fantasien, men krever likevel sine holdepunkter og forståelige sammenhenger.

Dessuten gir den smilebåndet sine små puff.

Når en lærer står overfor oppgaven å introdusere fjerdeklases rike undervisningsstoff for elevene, kan lett en viss utrygghet melde seg. Har jeg selv noe forhold til alt dette, til dyrene, til lokalmiljøet, til brøkgreningen, til norrøn historie og mytologi? Klarer jeg å se slektskap og sammenhenger med friske øyne? Eller blir jeg bare formidler av et lærestoff? Særsilt kan Edda-diktningen virke dunkel og ugjennomtrengelig.

Dan Lindholm har gjennom et langt liv levet seg inn i den norrøne mytologiens mektige bilder. I sin bok «Innsyn i nordiske gudesagn» antyder han en rekke mulige tolkningsmuligheter av disse kjente mytiske motivene. Boken er langt fra ment å være noen lærebok for elever. Den er en inspirasjonskilde for alle dem som i voksen alder fortsatt er på leting etter sammenhenger i tilværelsen. Lindholm risser opp en rekke spor fra mytebilde til menneskesjel. Noen ganger sjokkerende, andre ganger naturlig og liketil. Og slik gir han oss en liten smakebit på fjerdeklassingenes spennende livskvalitet.